

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 29 Fylke: Nordland
 Tilleggsspørsmål nr. Herad: Velfjord
 Emne: Julenissen Bygdelag: Børja
 Oppskr. av: Knut Strompaal Gard:
 (adresse): Storbørja G.nr. Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. Noko av eige røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

1. Skikken med å ha ein julenisse til å deia ut julgavone er ikkje gamal i Velfjord. I Børja grend i Velfjord kom skikken i bruk kring 1950. Det var pålag same tid skikken kom i andre grender innan bygda og. Det er noko lenger sidan ein tok til å leggja julegavone under juletreet og førtelja borna at det var julenissen som hadde lagt dei der. Tonny Strompaal som er fødd på Sæterland ei anna grend i Velfjord, førtel at kring 1915 hadde dei den skikken på Sæterland. Det skalae vera julenissen som kom med gavone, men det var ingen som kledde seg ut, òx julenissen kom med gavone usedd. Det var i heimane dei først tok til å kleda seg ut som julenisse. Sidan kom dei etter på juletrefestar og liknande tilstelningar og. Før hadde det berre vore skikk å leggja noko gøtter eller kva det no var borna skulde få, opp i nokre korgar av papir og korgene vart tekne beinast ned frå juletreet og gjevne borna. Skikken med julenisse kom snaut med juleheite eller annan lesnad eller teikningar. Tru- løg var det først nokon som hadde høyrte om skikken frå andre bygder ~~hva~~ og som så tok etter skikken,

2
men noko sikkert kan det ikkje segjast. Frå gamalt har eg ikkje høyrte om , at dei hadde den trua , at nissen kom med serlege julegåvor til folk . Han kunne gjeva trivnad til krøtera , koma med høy til ein avhalden husbond og liknande .

2. No er det det mest vanlege at ein på garden kled seg ut som julenisse og kjem med alle gåvone som skal delast ut . Men some tider kan ein eller ei på ein av nabogardane kleda seg ut til julenissen og koma med julegåvor til fleire granner . Då kan han ha med berre gåvor frå sume og prøver vera ukjent for både vaksne og born . Det vanlege er at julenissen ikkje får noko for bryderiet sitt. Men kjem ein frå nabogarden som julenisse , så er det vanleg at han får traktering før han fer att. Trakteringa er kaffe og julemat.

3. Det er ikkje nokon fast skikk kven det er som skal kle seg ut . Det kan vera far , mor eller ein av dei eldre syskena . Mest om å gjera at han har fantasi og kan få utført pliktene sine på mest morosame måte . Ofte er det ei kvinne som kled seg ut i mannfolkklede og er julenisse.

4. Julenissen har til vanleg langt kvitt skjegg og topphuve . Skjegget var oftast heimelaga, men kunne og vera kjøpt som utstyr til amatørteater i ungdomslaget . Toppåuva skulde vera raudfarga og av uld . No kjøper ein ofte heile maska med skjegg og alt , men den raude huve er enda brukt .

5. Summe kjøper masker hos handelsmannen , andre lagar sjølv til skjegg og anna utstyr.

6. Her gar ein ikkje julebukk no lenger . Å bruka julenissemaske når ein skulde gå julebukk

3

har ikkje nokon gong vore brukt .

7. Her har det aldri hendt at julebukker har delt ut julegavor .

8. På ein måte er det den gamle nissen ein skal kopiera med den nye julenissen . Taften og nissen var her i den gamle xx folkeminnetradisjonen ikkje plent den same . Taften helt meire til ute og fekk grauten sin sett under lemmbrua eller kanskje under tuntreet . Nissen følt seg meire i stall og fjøs og fekk maten sin sett inn på laven. Det er den siste som julenissen har eit visst samband med.

9. Nokon annan skikk enn alt nemnt har eg ikkje høyrte vore brukt . Det einaste som her kan likne litt på dømet fra Heskeland er den skikken dei ei tid hadde same stader , at julegavor vart lagt under juletreet og så vart det sagt at det var nissen som hadde lagt dei der . Berre om borna hadde vore snille kunne dei venta å finna noko til seg under juletreet .

5680

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING